

I Sverige är det ett fåtal inom sjukvården som varje år drabbas av yrkessmitta och då är det fråga om gulsot. Ingen har hittills smittats av hiv i sitt yrke. Men riskerna finns och ska tas på allvar. Vid mun-mot-mun-metoden används munskydd typ cederrots eller pocketmask.

Blodsmitta och räddningstjänst:

Ta riskerna på allvar – men rätt utrustad är smittrisen minimal

Vågar du ge mun till mun om ansiktet på den skadade är mycket sönderlagit?
Vilket ansvar har arbetsgivaren?

Precis som vid andra risker i arbetslivet har Arbets-
skyddsstyrelsen utfärdat en kungörelse (AFS 1986:23)
med föreskrifter om ”**Skydd mot blodsmitta**”.

Det innebär att arbetsgivaren, enligt kapitel 3 i arbets-
miljölagen är skyldig att se till att arbetstagarna upplyses
om de risker som kan vara förbundna vid jobbet, vikten
av skyddsåtgärder och att instruktioner finns. Det är
lämpligt att instruktionen omfattar hygieniska råd samt
förfarande vid tillbud/olyckor.

Titta gärna närmare i denna viktiga handling! Den ska
finnas på arbetsplatsen.

Vid tillbud eller olyckor med exempelvis stick eller
skärskador är det lämpligt att ta kontakt med företags-
hälsovården eller närmaste smittskydds-enhet. Kom ihåg
att skriva rapport!

Vilka risker är det då som i första hand berör rädd-
ningstjänstens personal? Det är inte många som har rå-
kat ut för yrkessmitta i Sverige. Några ganska få inom
vården smittas varje år med hepatit, ingen har smittats
med hiv. Men risken finns och den ska tas på allvar.

Det finns ett antal sjukdomar som smittar via blod.
Det är därför viktigt att alltid tänka på hur man arbetar
på skadeplatsen. De sjukdomar som vi tittar närmare på
här är smittsam gulsot, Hepatit typ B, C och hiv.

De orsakas av virus, det vill säga små partiklar som är

Sirenens räddningsskola

beroende av en värdcell för att överleva i kroppen och därför inte kan behandlas med antibiotika, utan man får förlita sig på kroppens eget immunförsvar.

Hepatit

Jag koncentrerar mig på de typer som smittar via blod och kroppsvätskor. Hepatit B (HBV) och C (HCV) smittar via blod och sexuellt. Diagnosen ställs via vanligt blodprov.

Hepatit C

Nya forskningsrön tyder på att cirka en procent av befolkningen är smittad. Antalet smittade utomlands är betydligt större, bland annat i Sydeuropa, Baltikum och Sydostasien. Detta beror till stor del på den hygieniska standarden i dessa regioner. I Sverige har många smittats via blodtransfusioner och större delen av landets blödarsjuka och missbrukare är smittade.

Hepatit C förekommer i flera olika varianter, en del kan innebära större risk att utveckla skrumplever (levercirrhos). Sjukdomen är ofta symtomlös. Om man ändå blir medveten om smitta kan man ibland behandla med medicin, men tyvärr botas få och det finns betydliga biverkningar.

Inkubationstiden är normalt 4-12 veckor.

Det finns risk för att infektionen utvecklas till en kronisk inflammation. Infektionen fortskrider långsamt över 15-20 år. Det finns för närvarande ingen vaccin.

Hepatit B

Hepatit B smittar via blod, kroppsvätskor och sexuellt. Den är mycket smittsam, men har ändå ett lindrigare förlopp än HCV. Bara någon liten del utvecklar kronisk

leversjukdom och några procent blir friska smittbärare. Inkubationstiden är 2-6 månader (de flesta utvecklar dock symtom inom 2-3 månader). Vaccin finns och en del personal inom räddningstjänsten har fått den av sin arbetsgivare. Det finns i dag ett kombivaccin med A och B.

Forskningsrapporter visar att i den äldre delen av befolkningen (födda före 1920) har 7,1 procent haft HBV, bland de yngsta (födda efter 1960) bara 0,7 procent.

Symtom

Symtomen är lika eftersom det är levern som angrips, men de kan vara mer eller mindre påtagliga.

Trötthet
matleda
illamående
feber
kräkningar
ledvärk
avmagring

Senare kan även gulsot med gula ögonvitor, mörk urin samt ljus avföring iakttas.

Hiv

Sjukdomen uppmärksammades i slutet av 70-talet och redan 1981 hade forskare i USA klart för sig att den smittade via blod och sex-ellt umgänge. Den tar sig in i kroppen via slemhinnor och genom infekterat blod.

Allmänt tillgängligt test har funnits sedan 1985 och allt blod från blodgivare testas för både hepatit och hiv.

Även denna infektion orsakas av virus. När först viruspartikeln har tagit sig in i värdcellen börjar denna pro-

Så här gör du

...på skadeplatsen

Arbeta lugnt – jäkt ökar risken för fel.

Använd Latex handskar, gärna två par (dubbelt) under arbetshandskarna. Då är ni "klädda" när ni ska börja omhändertagandet med förband med mera.

Skyddsglasögon eller visir används om det är risk för blodstänk.

Munskydd typ cederroths eller pocketmask vid mun till mun.

...vid misstänkt smitta

Informera arbetsledaren

Skriv tillbuds/olycksfallsrapport

Kontakta företagshälsovård alternativt närmaste infektionsklinik för provtagning och eventuellt förebyggande behandling

Det finns ett antal sjukdomar som smittar via blod. De som behandlas i det här avsnittet av Sirenens räddningsskola är smittsam gulsot och hiv. På skadeplatsen ska man använda latexhandskar, gärna dubbla par. Använd skyddsglasögon eller visir om det finns risk för blodstänk.

Sirenen's räddningskola

ducerar nya hiv-partiklar. Den blir i princip en hiv-fabrik. Hiv angriper primärt celler i vårt immunsystem.

Inkubationstiden kan vara ganska lång. En viss procent får akuta symtom, inom någon vecka, som påminner om influensa. För de flesta i västvärlden tar det 15-20 år innan de börjar känna sig sjuka.

Den primära smittovägen är sexuell överföring, men även blod eller via graviditet/förlossning kan vara aktuella.

När det gäller arbete inom räddningstjänsten är det en **mycket** liten risk för smitta. Det finns inget sådant fall rapporterat i Norden. Skyddar man sig mot övrig blodsmitta är man väl skyddad även mot denna sjukdom.

Det finns i dag cirka 4 700 anmälda smittade i Sverige.

För att hålla sig informerad föreslår jag att man prenumererar på Hiv-aktuellt, som är en gratis tidning från folkhälsoinstitutet. Därifrån går det även att rekvirera ytterligare informationsmaterial exempelvis brochyerna Begripa, Testa, Skydda, och Behandla som är välskrivna och informativa.

Detta är fortfarande en global epidemi med förödande effekt i underutvecklade länder. Den ökar snabbast i Sydostasien.

På skadeplatsen ska du arbeta lugnt – jäkt ökar risken för fel. Använd latexhandskar, gärna två par (dubbel) under arbetshandskarna. Då är du "klädd" när du ska börja omhändertagandet med förband med mera. Använd skyddsglasögon eller visir om det är risk för blodstänk.

Munskydd typ Cederroths eller pocketmask används vid mun till mun.

Exempel på Instruktion för skydd mot blodsmitta

Skyddsutrustning

- Larmkläder
- handskar av typ latex att ha under arbetshandskarna
- munskydd, typ pocketmask vid mun till mun

Läs gärna denna viktiga handling, Arbetarskyddsstyrelsens "Skydd mot blodsmitta". Den ska finnas på arbetsplatsen

- eventuellt visir eller skyddsglasögon

Sanering

- Verktyg tvättas med ytdesinfektion innehållande isopropylalkohol
- kläder tvättas som vanligt i maskin – minst 56°. Vid utskick till tvätt märks det tydligt med blodsmitta och läggs i särskild säck
- föremål som sprutor/spetsar läggs i särskild riskavfallsburk.
- hud tvättas först med vatten (tvål) och sedan med handdesinfektionssprit typ Alcolgel eller Licoprop. **Obs lufttorka!**
- blodstänk i mun eller ögon avtvättas med spoling med rikliga mängder vatten eller koksalt.

Så gör du vid misstänkt smittoöverföring

- Informera arbetsledaren
- skriv tillbuds/olycksfallsrapport
- kontakta företagshälsovård alternativt närmaste infektionsklinik för provtagning och eventuellt förebyggande behandling.

Skyddsväska

Utbilda all ny personal på skyddsväskan som ska innehålla:

- Handskar (latex)
- Gummihandskar, typ städhandskar
- Skyddsglasögon
- Tvåltub
- Licoprop eller liknande
- Munskydd typ pocketmask

Gitte Eckert

Lärare Räddningsverkets skola i Skövde

Ordlista

- Hepatit:** smittsam gulsot,
- Levercirrhos:** skrumplever
- HIV:** humant immunbrist virus
- Inkubationstid:** tiden från smittotillfället till symtom
- HBV:** Hepatit B virus
- HCV:** Hepatit C virus.
- HAV:** Hepatit A virus, livsmedelssmitta